

În numele echilibrului

Malițioșii sunt mereu pregătiți să ne spună că atât criticii, cât și istoricii de teatru sunt recrutați dintre acei oameni care, fără doar și poate, și-ar fi dorit să facă o carieră artistică, numai că, lipsiți de talentul necesar, s-au văzut obligați să se mulțumească cu statutul de personaje secundare ale romanului teatral. Drept pentru care își exersează histrionismul în colocvii, în cronici, în dezbateri, în cărți. Carevasăzică, li s-ar potrivi de minune exclamația din *Zazie dans le métro*, romanul lui Raymond Queneau, „vorbești, vorbești, atâta știi să faci!”.

Prin întreaga sa conduită publică, dar mai cu seamă prin rigoarea academică, civilitate și discreție, teatrologul ieșean Florin Faifer îi contrazice pe acești cărcotași de profesie. Politicos, timid, scump la vorbă, el a preferat să se exprime mai curând prin cărți. A preferat să tacă și să facă. Așa s-au născut volume precum *Dramaturgia între clipă și durată* (1984), *Cordonul de argint* (1997), *Pluta de naufragiu* (2002). Pe neașteptate însă, Florin Faifer irumpe, din când în când, în publicistică prin articole polemice, fundamentate pe idei limpezi și ferme, impecabil argumentate și în chip savuros puse pe hârtie. O face doar atunci când ceva l-a scos din țâțâni, când limitele bunului simț au fost încălcate grav, când glasul imposturii a devenit prea zgomotos și când prostia uzurpatoare țipă prea grosier, ocupând locul adevăratei dezbateri din lumea ideilor teatrale.

Cartea *Incursiuni în istoria literaturii dramatice românești – Regăsiri*, apărută în anul 2008 la Editura Universitas din Iași, mi se pare simptomatică pentru felul de a fi al lui Florin Faifer. O notă inserată în interiorul volumului ne înștiințează că „incursiunile care urmează nu sunt altceva decât filele unui curs”. E o privire de la catedră asupra unor scriitori care dau relief dramaturgiei românești. Acest avertisment e, în copleșitoare măsură, acoperit în fapte. Cartea reprezintă un curs universitar exemplar ce se adresează tuturor acelor studenți în a căror programă școlară figurează disciplina *Istoria teatrului românesc*, iar consultarea ei mi se pare profitabilă nu doar pentru tinerii viitori artiști ce se formează la Universitatea de Arte „George Enescu” din Iași, unde e profesor Florin Faifer. În paginile volumului, autorul rezumă cu o admirabilă capacitate de sinteză devenirea literaturii dramatice naționale, începând cu teatrul popular și religios și terminând cu Matei Vișniec. Ale cărui scrieri, bunăoară, Florin Faifer le examinează cu rigoare și cumpănire, știind să spună unde e originalitate, unde e citare și unde începe autocitarea. Semnatarul cărții nu se teme să îi acorde un număr rezonabil de pagini unui Aurel Baranga, de pildă, pe care cei mai mulți cercetători ar fi prudenți să îl mai citeze, darmite să îl analizeze din pricina unui anticomunism retroactiv. Nu înseamnă însă că Florin Faifer vorbește la modul indiferent despre semnatarul *Simfoniei patetice*. „În cronicile vremii se vorbea despre dimensiunea politică a teatrului lui Aurel Baranga. Numai că îndrăznelile, chiar emise cu dicție dezinvoltă, sunt mai mult de formă. E, ca să spunem așa, o cutezanță plină de precauții. Totuși, nu-i lipsește autorului acuitatea unor sarcasme, exercitate – încă una dintre lecțiile lui Caragiale! – asupra unor șabloane ce înlănțuie gândirea. Sau, tot așa, aluziile caustice la adresa unei optici neghioabe, de un dogmatism absurd dacă nu sinistru asupra procesului de creație. Numai că scriitorul, atunci când le așternea pe hârtie, știa că nu riscă mare lucru”. Cam la fel proceda Paul Everac (absent

din cartea lui Florin Faifer) cu piesele sale ce aveau drept personaje tot felul de directori generali adjuncți care, vezi Doamne!, stârneau furia cenzorilor. Așa a fost, de pildă, cazul piesei *A cincea lebădă*, a cărei reprezentare a fost o vreme întârziată, fapt ce a putut înșela până și un comentator politic de talia lui Noel Bernard care, de la microfonul *Europei libere*, a sărit în apărarea textului cu pricina. Numai că Everac avea și s-a folosit mai totdeauna cu folos de asul din mânecă numit *Un fluture pe lampă*, ignobil atac la adresa exilului românesc, al marilor lui valori, a cărui reprezentare i-a asigurat „persecutatului” de ieri și de azi un regim special și un portofel mereu doldora de bani. Nu e iertat, în schimb, oportunismul unui Victor Eftimiu, despre care Florin Faifer scrie: „La Victor Eftimiu, în pofida învățaturii marxiste, cantitatea nu a generat calitate”, avându-se în vedere detaliul că „după 1950, Eftimiu se orientează rapid, adoptând, în comedii și drame slabe, lozincă impusă de regim”. Sunt amendate astfel pseudopiese precum *Halatul alb*, *Fetele Didinei* sau *Parada*.

„Filele de curs” ale lui Florin Faifer încep oarecum prea apăsător didactic, cu detalii biografice, continuă cu rezumarea pieselor și cu judecăți critice asupra acestora. Însă, atunci când te aștepti mai puțin, apar formulări critice lapidare dar surprinzătoare, simptomatice pentru remarcabilul spirit critic al profesorului. Bunăoară, nu poți să nu fii tentat să duci mai departe observația plină de miez referitoare la „replierea dramei în cuvânt” din *Răzvan și Vidra*, ori să nu fii șocat de cât de bogată în sensuri e fraza „Înapți de devenire sufletească, eroii comici ai lui Caragiale par să fi încremenit într-o devenire definitivă”.

Capitolul final intitulat *Măsură pentru nemăsură*, cu supratitlul *Monolog înaintea căderii de cortină* mi se pare exemplar pentru felul hotărât în care Florin Faifer înțelege să ia atitudine față de falsele valori tot mai guralive din teatrul românesc. Care și-au găsit sprijin în voci critice neșcolite, mincinos atente și superficial internate, care cred că suplinești lectura printr-un click și că nonvaloarea poate fi impusă prin succesul mimat, de export, consumat în cine știe ce hrubă cvasiluminată din Paris ori din New York. Vocilor dereglate ale fătucilor care cred că băutul unor beri târziu în noapte și spiritul de gașcă le conferă autoritate, Florin Faifer le replică neiertător. „Să fie altfel, rezon! Dar să fie numai altfel, las rătăcirea asta duduilor zăltate, prompte în a-și da poalele altfelității peste cap, și junilor teribiliști, elitiști și futuriști, ațâțați de dezmațul formelor cu îndoielnic fond. În strașnica lor, de neîmblânzit, iactanță, militanții radicali ai *reformei* nu pregetă să arunce la coș cam tot ce ține de trecutul de până adineauri. Revoluția continuă... În jeturi acide sau cu violență necontrolată, cu prelungi strâmbături de nas ori cu țâfnă mitocănească, adepții alternativei, un pic agramați (dac-ar deschide un dicționar ar vedea ce-i aia!), pariază nu rareori pe chestii care le satisfac gustul deviat, apetitul pentru extravaganță: disonanța, bizareria, bizarmonia”.

Are ce căuta un astfel de pamflet într-un curs destinat viitorilor regizori, actori, teatrologi? Indiscutabil, da. E felul în care profesorul Florin Faifer a ales să le spună că adevărata literatură dramatică, teatrul adevărat e fundamentat pe emoție și că ea vine dinspre *story*, dinspre personaje, dinspre atmosferă. Și nu din vulgaritatea sulemenită a prostituării teatrului profesată de duduici care demult nu au mai pus mâna pe o carte, dar au devenit, în schimb, selecționere unice.

Florin Faifer, *Incursiuni în istoria literaturii dramatice românești – Regăsiri*, Editura Universitas XXI, Iași, 2008.